



Autor: Ricardo Duchesne

Hledání skutečné pravdy je jedinečně západní tužbou už od doby, kdy Řekové přišli na to, že lidé vládnou schopností zvanou „mysl“ (také *rozum*, *intelekt*) či „*nús*“, odlišnou od živočišných žádostí a „vznětlivých“ osobních emocí (tzv. *thymos*), jež nám umožňuje myslet racionálně a v souladu s logickými zásadami a fakticky ověřitelnými důkazy, nad a mimo rámec vlastních předsudků a „časem ověřených pravd“.

Naneštěstí však postupem času došlo k neblahému překroucení této jedinečné dispozice k pravdě právě uvnitř institucí – univerzit – jež středověcí **křesťanští učenci vytvořili** za účelem neomezeného racionálního bádání. Dnes toto svobodné bádání přežívá v přírodně vědních oborech, alespoň tedy v oblastech, které nejsou považovány za příliš kontroverzní (jako např. otázka, zda lze lidi dělit do rasových kategorií), v oblasti společenských věd však dnes všem oborům vládne bizarní plejáda iracionálních diskurzů a každý, kdo se odchýlí od programu rasové diverzifikace, se obratem dočká rozhodného odsudku.

Rozmanitost je deklarovaným cílem takřka každé západní univerzity. A nejde zdaleka jen o to, že si mnozí akademici zvolili etnická studia, multikulturalismus nebo rasové vztahy coby nesmírně lukrativní pole své akademické působnosti. Celé univerzity, od studentů po rektory, totiž dnes musí přijmout „diverzitu“ jako *sine qua non*, základní a nezbytnou podmínku pokroku a vytvoření „osvíceného“ občanstva.

S rozmanitostí dnes dokonce ztotožňují samotné pojmy jako „**vědění**“, „**pravda**“, „**učenost**“ či „**otevřené bádání**“.

Celé to má ale jeden velký háček: ani jeden velký západní myslitel, jediný člověk náležící do

západního kánonu ani žádná od západní civilizace neoddělitelná kultura po rozmanitosti nikdy nevolala. To samozřejmě představuje pro ideologii, jež sama sebe prezentuje coby nejnovější projev pokrokové tendence dějin, veliký problém.

Kulturní marxisté se před námi snaží skrýt naprosto bezprecedentně protizápadní povahu jejich rasového experimentu a vštípit studentům přesvědčení, že navyšování rozmanitosti je přirozeným vývojem takových úspěchů Západu, jako bylo vytvoření konstituční vlády, industrializace či oddělení státu a církve. Říkají si „progresivci“, protože samotná idea pokroku je jedinečné západní a protože naše civilizace jako jediná neustále přicházela s inovacemi a celými novými epochami, zatímco ostatní civilizace světa setrvaly v agrárně-despotickém stadiu.

Herder

Pro svůj **nenávisť motivovaný experiment** tak samozřejmě hledají historické ospravedlnění. Chtějí, abyste uvěřili, že už historičtí myslitelé západní tradice progresivně volali po multikulturní rozmanitosti – aby si tak zajistili legitimitu. Velice rádi by uvěřili, že sami stojí na ramenou obrů. Jako původního zastávce myšlenky, že multikulturalismus a rasová rozmanitost jsou pro lidstvo tou nejzaručenější cestou ke zdokonalení, si tak přivlastnili německého myslitele Johanna Gottfrieda Herdera (1744-1803).

Herder zřejmě není tak všeobecně známý jako Kant, Locke nebo Akvinský, ale bývá zcela právem řazen do širokého a nepřekonatelného panteonu vynikajících západních myslitelů. *Stanford Encyclopedia of Philosophy* Herdera nazývá „**filozofem první kategorie**“, jemuž „lze připsat zásluhy za faktické vytvoření celých disciplín, jež dnes považujeme za samozřejmé.“

V této eseji se pokusím vyhodnotit pravdivost teze, podle níž lze vysledovat „hlubší intelektuální kořeny konceptu rozmanitosti“, s níž dnes máme na Západě tu čest, až k Herderovi. O jeho „kulturním pluralismu“ však lze říci nanejvýš to, že podle něj měl mít každý národ své vlastní kulturní standardy, své vlastní „obrazy štěstí“, zvyky i jazyk. Mohli bychom také říci, že dějiny nechápal jako přímku vývoje z nižších do vyšších stádií, při němž mají být vyspělejší národy vzorem těm méně vyspělým.

Je snad také možno říci, že světové dějiny byly pro Herdera panoramatem různých kultur, jež obývaly různé ekologické niky „táhnoucí se všemi směry, s všemožnými zvraty a obraty“. [*On World History. Johann Gottfried Herder: An Anthology*, s. 101]. Ani to, jak si brzy ukážeme, však nelze tvrdit jen tak bez dalšího kontextu. Zjevné se však zdá přinejmenším to, že Herder vyzýval Evropany, aby při popisu a vysvětlování historické zkušenosti, jazyka a zvyků ostatních národů projevovali větší empatii.

Z rozsáhlé soudobé literatury, která dnes k Herderovi existuje, bychom však nejspíš dospěli k závěru, že tento Němec 18. století vyzýval k integraci lidí a skupin z odlišného kulturního prostředí do západních národů. Snaží se nás přesvědčit, že když Herder pozitivně mluvil o různorodých vyjádřeních světové kultury a stavěl se na odpor imperialistickému vnucování cizích pravidel kolonizovaným národům, volal tak po rasové a kulturní koexistenci a míšení

uvnitř Evropy.

Sám zastávám opačný postoj – a dokonce bych šel ještě za tradiční výklad Herdera coby romantického nacionalisty, u něhož se snoubily oddanost různorodosti národů s důrazem kladeným na význam a drahocennost jednoty a stejnorodosti zvyků, jazyků a tradic každého národa. Domnívám se totiž, že Herderovo pojetí dějin lze nazvat teleologickým v aristotelském významu: lidské bytosti se snaží dosáhnout svého plného potenciálu ve zdokonalujícím se směřování. Herder se s řeckým filozofem rozcházel v tom, že toto odvíjení teleologického procesu nacházel v chodu dějin namísto průběhu života jednotlivce, jako tomu u Aristotela. Cílem dějin pro Herdera bylo uskutečnění plného lidského potenciálu, toho „čím je člověk schopen být“ a domníval se, že tento potenciál – stav dokonalosti – dosáhl své nejvyšší úrovně právě mezi evropskými národy (Ibid, s. 100).

Multikulturní výklad Herdera

Při čtení publikací současných akademiků by však člověk nutně usoudil, že Herder pokládal za smysl dějin dosažení co největší rozmanitosti evropských zemí importem nekonečných mas imigrantů. Tento výklad předkládá i jeden z nejpřednějších kanadských filozofů posledních několika desetiletí Charles Taylor, jak jsem stručně naznačil jinde, a k ospravedlnění masové imigrace na Západ jej dnes využívá celá řada akademiků. Podívejte se na příspěvek profesora z Harvardu Michaela L. Frazera – *J. G. Herder and the Politics of Difference* – který přednesl v roce 2007 na montrealské konferenci *Immigration, Minorities and Multiculturalism*.

Frazer takřka k nepoznání překrucuje Herderův teleologický náhled, tak aby podle něj znamenal, že „všechny národy a kultury usilují o ideál *Humanität*“, čili lidskou realizaci. Cituje Herderova slova, že „každá [kultura] v sobě nese svůj vlastní standard dokonalosti, zcela nezávislý na jakémkoliv srovnání s ostatními“. Frazer následně Kanadany vyzývá k „přehodnocení metafyzického pojetí lidské dokonalosti“, jak jej zformulovali staří Řekové, ve prospěch způsobu, jímž podle jeho mínění Herder vykládal tuto ideu ve smyslu, že lidé „ve své veškeré rozmanitosti“ v odlišných národních a kulturních podmínkách dosáhli svého vlastního ideálu lidskosti.

Přestože Frazer prezentoval tento svůj pohled na konferenci věnované vymývání kanadských mozků ohledně údajné dokonalosti, již by muslimové a Afričané přinesli podřadným Eurokanadánům, neříká výslovně, že si Herder představoval dokonalou budoucnost jako svět, kde budou evropské země společně obývat různé rasy. Máme tu ale i brilantního akademika Mahmouda Masaeliho, profesora globální etiky na Ottawské univerzitě, který ve své esaji *The Ethics Of Deep Diversity In Multicultural Societies*, jíž je Herder hlavním protagonistou, tvrdí právě toto. Podle Masaeliho nás klasik učí, že „podstata lidství vyrůstá ze schopnosti dosáhnout rozmanitosti a odlišnosti“. **Přes veškeré květnaté fráze ale Masaeli nepřináší žádná Herderova vlastní slova, jež by bylo možné jakýmkoliv způsobem vyložit coby výzvu k vytvoření multikulturních společností.** Musí se tak spokojit s Herderovým přesvědčením, že kdyby spolu příslušníci různých kultur světa lépe vycházeli, bylo by to pro ně vzájemně prospěšné.

Pak tu máme třeba magisterskou práci Jesseho Josepha Paula Semka (2004) na katedře politologie Saskatchewanské univerzity *Isaiah Berlin And Charles Taylor On Johann Gottfried Herder: A Comparative Study*. Autor si v ní bere Herderův výrok, že „žádný člověk neexistuje sám pro sebe“, jako východisko pro svou tezi že běloši nemohou existovat sami pro sebe, pokud chtějí dosáhnout své „*Humanität*“. „Protože komunikace a sociální **výměny** v dějinách sloužily jako procesy lidského pokroku“, vyplývá z toho, že bělošská společenství by „měla být strukturována takovým způsobem“, aby byla otevřená kulturní i rasové rozmanitosti, v níž může „probíhat debata a rozvažování“. Jedině uvnitř rozmanitého společenství se bělochům plně otevírá možnost skutečně „dialogické“ konverzace, jíž lze dosáhnout skutečného „poznání“ – v protikladu k „monologické“, výhradně mezibělošské konverzaci, která je jednostranná a nemohou z ní prý vzejít vynikající myslitelé.

Aplikace „herderovského modelu“ si dokonce podle tohoto studenta po bělošských zemích žádá, aby „posílily“ imigranty „právy navíc“, nad rámec individuálních práv bělochů, „aby tak byla zajištěna jejich neumenšená účast na politickém procesu“. „Dobrý lidský život je ten žitý v prostředí (rozmanitého) kulturního společenství“. Závěrečná věta práce zní následovně:

Kanadská [multikulturní] zkušenost je dokladem základního motivu Herdova i Taylorova pohledu, tedy že vylepšení procesu komunikace [importem milionů muslimů a Afričanů] je tím nejefektivnějším způsobem vytvoření podmínek, v nichž mohou národy existovat.

Student samozřejmě neužívá termínu „běloch“, ale dává velice jasně najevo, že jeho vizi herderovského modelu lze ztotožnit s kanadskou a západní zkušeností s multikulturalismem.

Tato práce měla být odmítnuta, stejně jak knihy profesorů, z nichž vychází, protože **neobsahuje jediný odkaz z Herderova díla**, který by bylo možno chápat jako výzvu k integraci různých kultur a ras v rámci jednoho národa.

Co Herder skutečně napsal

Níže příkládám několik pasáží z Herdera, jež stojí v přímém rozporu s touto multikulturní interpretací a namísto toho vyjadřují myšlenku, že Evropané díky geografickým podmínkám svého kontinentu byli schopni kumulativně vytvořit nejlepší předpoklady k prosazení svobody a rozumu, a tak i vyšší míře realizace lidského potenciálu k dokonalosti. Budu při tom vycházet z knihy *On World History. Johann Gottfried Herder: An Anthology* (1997), sbírky Herderových článků a úryvků z jeho díla, sebraných redaktory, kteří chtějí studenty přesvědčit o tom, že Herder byl zastáncem multikulturního výkladu světových dějin. Úplně skrýt jeho eurocentrismus se jim však nedaří ani v knize, která si to dává vysloveně za cíl.

Citaci občas doprovodím komentářem, abych Herderova slova nebyla zneužita multikulturalistickým způsobem.

Dokonalost věci spočívá v tom, že tato věc je tím, čím být měla a čeho je schopna být. (s. 100)

Zdokonalitelnost tedy není klamem, ale prostředkem i konečným cílem všeho, co vychází a čeho si žádá charakter našeho druhu, naše humanita. (s. 104)

Chce-li tak lidstvo dosáhnout potenciálu svého druhu a své skutečné hodnoty i důstojnosti, musí neustále usilovat o vývoj. (s. 106)

Největší díl lidstva přísluší k onomu živočišnému typu, v němž je třeba potenciál k humanitě důsledností a prací teprve rozvinout. U jak nepatrné hrstky se tak povede učinit správně! (s. 156)

V následující pasáži se mluví o Eskymácích a obyvatelích Grónska, žijících poblíž severního pólu. Redaktoři citovaného díla se podle všeho snaží čtenáře přesvědčit, že Herder ve svém historickém pojednání píše o těchto arktických národech a všech dalších, aby tak ukázal, že historie je příběhem „rozvíjení se co možná nejrozmanitější různosti v souhrnu času a prostoru“. To je ovšem nepřesné – Herder se snaží čtenáři vykreslit, v jakém rozsahu se podařilo uskutečnit potenciál ukrývajícím se v lidstvu a projevit ho v různých geografických a klimatických částech světa. Všichni sice náležíme k lidskému druhu a potenciál k dosažení dokonalosti je vlastní všem lidem, ale reálně platí, že různé kultury dospěly k odlišným úrovním umění a vědy – a tím pádem i odlišné míře uskutečnění potenciálu.

Jak přežilo uspořádání lidské bytosti v takovýchto (polárních) podmínkách?... Zde a v některých dalších oblastech světa nezpochybnitelně vládou surové základní životní potřeby, a lidé jsou tak nuceni vést životy podobné medvědům. Ale lidskost života přetrvává všude; dokonce i to, co se u těchto lidí jeví být známkou nejvyšší nelidskosti, odkrývá při důkladnějším pohledu jejich lidství. (s. 163-165)

Když čteme Herderovy poznámky k „přirozenosti“ afrických národů“, v rozporu s Frazerovým výkladem se celkem zjevně nesnaží tvrdit, že africká kultura „v sobě nese svůj vlastní standard dokonalosti, zcela nezávislý na srovnáních s ostatními“. Setkáváme se ale s blahosklonným doporučením Evropanům, aby při hodnocení absence kulturního vývoje u Afričanů „odložili své předsudky“ a neopomněli to, že možnosti Afričanů byly omezeny podmínkami v oblastech, které obývali. Po popisu africké fyziologie a jejich „vyšší míry sexuální požívačnosti“ říká:

Proto mějme s černochem soucit a neopovrhujme jím proto, že mu podnebí a podmínky nepropůjčily vznešenější dary a vzdejme hold matce přírodě, která dokonce i svou skoupostí obdarovává. Černoch žije život svůj prostý starostí v zemi, jež mu ochotně poskytuje hojnou obživu. (s. 183-184)

Původní obyvatelé Amerik z jeho porovnání vycházejí podstatně lépe:

Pokud bychom měli po tomto popisu přisoudit Američanům nějaký ústřední charakterový rys, byla by to nepochybně dobrosrdečnost a nevinnost takřka dětská; což potvrzují jejich starobylé společenské uspořádání, zvyky, jejich skromné umělecké počiny a především jejich chování vůči Evropanům, když se s nimi poprvé setkali. Sami v divošské zemi a bez jakékoliv podpory či asistence civilizovaného světa tak vděčí za veškerý svůj pokrok sami sobě; a ve svém prostém počátečním stádiu civilizace jsou tedy pro zbytek lidstva velice poučným obrázkem. (s. 194)

Herder uznává značné civilizační počiny asijských kultur, ale i u relativně civilizovaných Číňanů shledává nedostatky v uskutečňování možností skutečné humanity. Z následující pasáže je jasně patrné, že nevěřil v posuzování všech kultur podle jejich vlastních kritérií; Herder totiž byl silně eurocentrický a vždy bral vysokou úroveň evropské civilizace jako bernou minci, jíž poměřoval i ostatní kultury.

Může se tedy někdo divit, že takovýto národ dosáhl podle evropských standardů tak chabých výsledků ve vědách nebo že ustrnul ve vývoji už před tisíci let? Dokonce i čínské knihy o právu a morálce sledují stále tutéž trajektorii a pečlivě a doslovně se systematickým pokrytectvím na tisíc způsobů popisují stále tytéž dětinské povinnosti. Astronomie i hudba, básnictví i vojenství, malířství i architektura jsou u těchto národů na stejné úrovni jako před staletími – plody jejich věčných zákonů a jejich neměnných dětinských institucí. (s. 235)

A co staří Řekové?

Konečně nalezla lidská krása na březích Středozemního moře místo, kde se mohla snoubit s duchem, a tak nabýt viditelné podoby, oděná do veškeré přitažlivosti pozemské i nebeské krásy, nejen pro oko, ale také pro duši. Bylo jím trojí Řecko: v Malé Asii a na ostrovech, v samotném Řecku a na pobřežích dalších západních zemí... V první řadě každý jasně vidí, že země s nejdokonaleji utvořenými lidmi se podobně jako krása samotná rozkládá ve středu, mezi dvěma krajnostmi. (s. 176)

Pokračuje:

Zabývali jsme se dějinami této pozoruhodné oblasti z více perspektiv, jelikož představuje, co se filozofie dějin týče, vývoj v porovnání s ostatními národy světa

zcela jedinečný. Řekové se totiž nejen že nesmísili s cizími národy, a tak bylo jejich dílo plně jejich vlastní, ale prožili také své dějinné epochy v plném rozsahu, od nejskromnějších počátků až do konce v celé jejich délce, jako žádný jiný národ v dějinách. Jiné skupiny z našeho kontinentu se buď zastavily na samém počátku civilizace a uměle se pokusily zakonzervovat vývoj zákonem a zvyky – nebo padly za oběť dobyvatelům ještě předtím, než stačily plně dospět; květiny utnuté ještě před dosažením plného rozkvětu. Řekům však byla dopřána plnost času a oni se tak mohli rozvinout do plné míry, již byli schopni; k **dokonalosti**, již napomohly příznivé okolnosti. (jeho zvýraznění, s. 287)

A co evropská historická dokonalost obecněji?

Jak se tedy povedlo Evropě dosáhnout své civilizační úrovně, jež do takové míry převyšuje ostatní národy? Svou roli sehrály místo, čas, nutnost, okolnosti a samozřejmě běh dějin, ale v první řadě to byla její jedinečná píle v umění, výsledek neúnavného úsilí, která ji dosadila na tuto pozici... Možná přirozenost moderní evropské civilizace je z výše uvedeného zjevná; civilizace lidských bytostí, jaké byly a chtěly být; civilizace poháněná pílí, vědou a uměním. (s. 309-310)

Shrnutí

Proč je tedy ve světle výše uvedeného Herder v **nespočtu článků a knih** nazýván otcem idejí multikulturalismu a rozmanitosti? Nenapadá mě lepší odpověď než úmyslný a ideologií motivovaný klam na nejvyšší úrovni akademického světa. Nejsem specialista na Herdera, a tak jsem si nejprve musel přečíst výše citovanou *Antologii*, abych si plně uvědomil rozsah zneužití jeho myšlení. Už dříve jsem na tomto webu ukázal na další příklady dezinterpretace, kdy byly idea **přirozených práv**, Kantův kosmopolitismus nebo **myšlenka práv menšin** využity k ospravedlnění masové imigrace. Nehorázné zneužití Herdera je tak dalším podobným případem. Dokonce ani v liberální filozofické tradici totiž nenalezneme intelektuální ospravedlnění diverzifikace a likvidace tisíciletých evropských kultur – na scénu tak nevyhnutelně vstupuje intelektuální falzifikace. **Klam a potlačování pravdy mají v multikulturalismu podobně důležitou úlohu, jako tomu bylo v komunistických zemích.**

Úvaha Ricarda Duchesneho *Johann Gottfried Herder: Multiculturalism Or European Perfection?* vyšla na stránkách Council of European Canadians 20. srpna 2017.